

Ang mga Kaguol ni To-Tinoy

Florentino Tecson

Nanghinanok na ang adlaw ug ang kalibutan nagkandungga na sa kangitngit. Sa kalibunan nagkayoring na ang mga mangloy ug kokkok sa ilang kalipay ug ang mga gangis nagsugod na usab sa ilang pagawit. Maalangisig, apan mabugnaw ang kalibutan, ug masayag ang langit ug nagpagarbo aron ingnon nga daghan siya ug bitoon. Sa usa ka payag, hinayagan sa maluyahong silaw sa lamparahan nga karaan sa tanang karaan, sa iyang du not ug guba nga lantay, nagahukdong tinupong ang daw pitiw nga bitiis, kinisdom ang daut ug balingkuntong nawong ug naglukdo sa iyang kabus ug gipanghimaraut nga kahimtang nga siya naginusara pagpuyo ning kalibutan sa maya, katawa ug hudyaka, kadtong tigulanga mao ako, kining nangako pagbirisbiris ning sugilanon. Apan nasayud kamo, mga hinigugmang magbabasa, ngano nga ako naginusara? Tingali wala, busa pamati kay suginlan ko kamo sa akong kaagi, apan ayaw baya pagsaba, ha? Ug magsaba kamo gani, na kamo lang, basta god.

Kini baya unta tinagoan ko gayud, apan ngani karon tigulang na man ako ug ang mga dahon sa akong kapalaran nag kaanam na man ug kalarag ug ang mga gihay sa bulak sa akong kinabuhi nagsugod na man ug kalawos ug ang uban ngani nangaagiw na man sa yuta; busa ibutyag ko na lang kini, apan ayaw gayud pagsaba, ha, ayaw gayud kini isulti bisan sa suod mo kaayong higala. Na.

Kaniadto sa nag kupo pa kaha ako sa napulo ug pito ka tuig, namatay si anhing Tatay, ug maoy iyang gihatag kanakong kabilin, kanako da gayud, ang pulong nga akong nabati sa maayo pa siya ug lawas uga nakigsulti sa iyang kompari ug nagingon niini: Ang mga lake pare maayo gayud nga mangasawa kay sa panahon sa tugnaw ang asawa magsilbi kay mainit ug gininhawa. Gitiman an ko gayud kini kay matud pa nila maayo man kono kining magtuman kita sa pulong sa atong amahan. Apan, namatay na baya kadto si tatay ug ako naginusara na lang pagpuyo ning kalibutan. Pagkamingaw gayud nga palandungon! ingon ug makahunahuna kitag pagkagiw! Apan gitiman-an ko gayud ang tugon ni tatay.

Miabut ang bulan sa Disyembre, ug ipastilan tugnawa! Daghan kaayong mga gabii nga nanglabay. Wala kapahinungdi sa akong katulog tungud sa katugnaw. Usahay pagahikitan ako sa kabuntagon nga nagahukdong nagpalandong ug unsay akong mahimo, kay labi na ang among habol nga inubrahan ko intawon ug tulo ka adlaw, gikupo man ni anhing tatay sa pagatubang sa labawong punoan. Nan?unsa gayud kahayakong mahimo aron sa paglikay sa hilabihang katugnaw? Wala nay lain: nakahinumdom ako sa tugon ni anhing tatay.

Busa, sa pagkaingon ugma nagsugod-sugod ako ug pangita ug babaye nga ako untang maasawa. Ug, "gracias", sa pagkahapon nalooy ba kaha intawon ang kahitas-an nga midaut ako pagsamot tungod sa pagkawalay tulog, nakakita ako ug babaye nga nagpakiigkiig ug lakaw kay managbo sa baling. Tungod sa kainit sa akong tinguha sa pagpangita ug asawa, ako dayong gisultihan. - Imak, oy - kay Imak man ang ngalan sa babaye - kining nagtugon uroy sa dayon na niyang luob sa iyang lubnganan si anhing Tatay nga kini ko nong asawa maanindot kay mainit kaayo ug gininhawa.

- Nan? - misuna si Imak. - Aw, - aw, - mangasawa unta ako kanimo - giingon ko siya.

- Aw unsa man ugoy anaa niana - ug gidalitan dayon ako niya sa iyang makabibihag nga kandiis ug mapulapula nga nga bil.

- Nan, mosugot lang ikaw man, ug lain pa hinoon, dili ko gayud tingali itugot.

- Na, "gracias!" - nakaingon ako sa akong hunahuna ug dayon gidalitan ko siya sa akong tinan awan nga nagdala ug hatud kawat sa gugma gikan sa mahilit nga lawak sa akong kasingkasing. Iya usab nga gitagbo sa iyang pasipat nga diha diha, ingon ug nakapabugnaw sa akong lawas ug diriyot makapapukan kanako. Dayon kami nagkahigugma ay ug gisaaran ko siya nga sa pagkaingon ugma, moadto siya sa amo kay magminyo kami.

Ug tuod man sa pagkaingon ugma, didto na siya sa akong balay tipon kanako ug dayon kami nagsugod na ug baktas sa masigpit nga dalan sa kaminyoon. Oh, pagkamalipayon niadtong mva aawa! Pagkahalandumon, diin sa buntag sayo kanunayng magkatagbo ang among isig kalolot nga tinanawan nga nagdala ug mga parayeg sa gugma. Pagkaanindot nga palandungon niadtong mga takna sa among duhang katawa ug panagsalo sa babati-on, panagambit sa among kalipay ug pagbahinay sa mga luha sa himaya! Dili na tingali mobalik kadtong mga gutlo sa akong bulawan diin ako sa matagadlaw nagahapohap sa mutya sa akong kinabuhi - ug ang lonlon nagsugo niadto ang bugtong naghatag sa kainit ang butang dang makagagahum ug hari ning kalibutan: - Ang Gugma.

Apan, ang tanan may katapusan gayud, ug miabut ang adlaw nga matapus ang kainggit sa akong mga talidhay uban kang Imak. Miabut ang adlaw nga mihupas ang lana sa gugma, ug ang matawa kong kasingkasing napagngan sa iyang gibati. Ang tanan namong katawa ug kalipay nangahanaw na ug karon nagyampungad na sa ilang lubnganan. Wala na ang adlaw sa among tukiki ug talidhay; mibiya na kamamo ang tanan ug ang among panimalay napagngan sa kalipay, nagmingaw na lang ug kami si Imak magkita na lang mahapon. Nagbasol na hinoon ako sa akong gibuhay ug apat wala lang hinoon ako mangasawa.

Ug miabut gayud ang takna nga hanawon ko siya sa akong panumduman ug malaksi ko sa akong kasingkasing. Usa kagabii niana, nangaon kami ug kay nabatasan man namo ang iyahayng pangaon, mikaon lang ako ug ako ug siya mipahiga yon usab ug iya. Siya ang nakahaman paguna ug sa pag sab-ong gayud niya sa kabo iya akong gisugo sa iyang kwako. Apan kay nagkaon ako, wala una ako motindog, ug diha ko na ihatag kaniya sa pagkahuman ko na ug kaon. Apan sa pagdunol ko gayud sa iyang gisugo, kini iyang gilab ni ug ang kwako nga diriyot maingon sa akong kumo gipukpok intawon sa akong tankugo. Diha, naglagut na gayud ako, ug kay daug man intawon mikuyoy lang ug nagpadayon paghugas sa pinggan.

Ug kay gitiwasan na ang akong pagkawalay gusto kaniya, sa diha nga nanghinanok na ang kalibutan, ug mao na lay akong mabati ang pingkipingki sa dahon sa pagatpat (kay ang among balay daplin man sa dagat) nga daw nagawit ug FUNEBRE sa pagduyog sa akong mga kasakit ug sa laing higayon moilog ang kasakasa sa kabaloran nga ang pahiyom daw nagbiaybiay kanako sa akong makalolooy nga kahimtang, sa ilalum sa tukuban sa mangitngit nga kagabhion, ako mikagiyw ug dinhi gayud kasidlaki sa adlaw ning gitarokan ko sa akong payag.

Ug ako karon, nagpuyo na lang nga naginusara, mao ray uban ang kapalaran, walay silingan, halayo sa mga kamot sa kalipay, nagapadayon paglakaw ningmadagaang dalan sa kinabuhi,

nagalantaw sa unahan, niadtongadlaw nga ako manaug sa usa ka dupang kawot sa yuta, ug nagampo sa kahitas-an nga ma matarong ang akong panaw padulong niadtong pulo sa mga matarong, saginharian ni Bathala, sa yuta sa wala nay katapusan. Ay, To-Tinoy gidimalas ka gayud!